

סימן סז

להופיע ברבים בצביעת הפנים והעין

- א -

סתירות בחז"ל אם אשה מותרת להופיע ברבים בצבע על עיניה או לא

בנוגע לנתינת צבע כחול בעינים יש לכאורה סתירה. מלד אחד הנצי"א ישעיה (ג:טו) כועק מרה ע"ז ע' לעיל סימן ז' אות א' ס"ק ג', "ומסקרות עינים" פרש"י "לוצעות עיניהם בסיקרא (אדום) וכחול" עכ"ל. ומבואר דלציעת העינים אינה מדרכי הלניעות. ועוד איתא בכתובות (עג:) בנוגע לעוברת צדת יהודית דטווה בשוק והורד כנגד פניה. ופירש חוס' שם "ר"ח פי' טווה ורד, אמר אדום היא טווה שיפול על פניה מזהרוריתו וזהו עזות מלח ופריצות" עכ"ל. הרי לן דלשים צבע אדום המזהיר על הפנים וללחא כך בשוק לעיני הרצים עזות מלח הוא.

ומצד שני איתא במתניתין דשבת (נד:) דאסורה אשה לכהול העין בשבת מלד מללכת לוצע או כותב, ומשמע בהדיא דאי לאו איסור שבת אין צוה איסור, ע' או"ח סי' ש"ג סעי' כ"ה דאסור משום לוצע וז"ל המחבר "אסור לאשה שחעציר בשבת סרק על פניה משום לוצע ומטעם זה אסורה לכהול [מ"ז: עיניהם] בשבת וכו'" עכ"ל. איצרא דיש לדחות דאולי שם עשתה כן רק לפני בעלה, והיא מסירה הצבע כאשר צדעתה ללחא החולה. אלא דדחוק מאוד לומר כן, דהא דרך בני ישראל להזמין אורחים ועניים להיות מאוכלי

שולחנם וצפרט בשבת, וא"כ אם לא נכון להופיע לפני אנשים זרים עם צבע מועט שעל הפנים גם צמח ציתה לא תוכל לעשות כן.

ולא עוד אלא דמבואר בחז"ל דמטבע הנשים שצריכות יפוי זה, ולא לצד צעירות צריכות סרק וכחל אלא גם זקנות וכמבואר בגמ' דמועד קטן (ט:) "דציתהו דרב חסדא מקשטא בצנפי כלתה (נחנה צבע על פניה הגם שכבר היתה זקנה שצנה היה נשוי - רש"י) יתיב רב הונא בר חיננא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר לא שנו (דאשה לוצעת עצמה בחול המועד) אלא ילדה אצל זקנה לא (דאינה צריכה לזה, וא"כ למה לאשתך ללצוע עצמה) אמר לו האלוקים (שצוה שאתה טועה מאוד) אפילו אמך ואפילו אימא דאמך ואפילו עומדת על קצרה (צריכה חכשיתין) דאמרי אינשי צת שיתין כבת שית לקל טבלא רהטא (צת ששים וצת שש שוין, דשתיין ירוצו לשמוע כלי זמר וכינור, ושתיין ירוצו להחקשט) " עכ"ל הגמ', ונפסק באו"ח סי' תקמ"ו סעי' ה'.

וע' כתובות (טו:) "דתנו רבנן כינל מרקדין לפני הכלה צ"ש אומרים כלה כמות שהיא וצ"ה אומרים כלה נאה ומסודה וכו' כי איתא רב דימי אמר הכי משרו קמי כלתא צמערצא לא כחל ולא שרק ולא פירקוס ויעלת חן". ומבואר דכלה שאינה נאה משתמשת בכחל כדי

עכ"ל. וע' ש"ך יו"ד שס ס"ק י"ד שמעתיק מהצה"ג דדינא דשמואל דכחול שבעין אינו חונך הני מילי דכחולת ליופי דאז אינו חונך דהוי מיעוט ואינו מקפיד, משא"כ דכחולת לרפואה הרי הוא חונך.

ועב"פ מצואר צהדיא דדרך נשים היתה לכחול צחוך העין, ולא אישתמיט אף א' ממפרשי השו"ע לכתוב שלעשות כן הוי בעצם שלא כדין. וצורר דלא היתה כחולת רק לפני בעלה בלבד, דהא הלכה לצית הטבילה כשעה לפני לילה עם הכחול צעיניה. הרי לן דאין איסור ע"פ דין לאשה לכחול את עיניה. וצ"ע איך יתישב דבר זה עם דברי הנצי"א שמאשים נשי ישראל שצמנו בזה שהן משקרות את העינים.

- ב -

גם הצנועות ביותר היו כוחלות וצובעות עיניהן

ועוד קשה מהא דאיתא בשבט (פ.) דהמוציא כחול כדי לכחול עין אחת חייב משום הוצאה ומקשה הגמ' והא לא כחלי (עין אחת לבד) ומתוך אמר רב הונא שכן נטעות כוחלות עין אחת בלבד. ומפרש"י "צנועות, שהולכות מעוטפות ואין מגלות אלא עין אחד לראות וכוחלות אותן" [ופלא עד היכן מגיע צורך היפוי באשה שגם אשה שמצנעת חצי פניה מגודל צניעותה אעפ"כ נתנה כחול בעין המגולה]. עכ"פ מצואר שגם נשים המכונות ע"י חז"ל כצנועות כחלו עיניהם, וצודאי היה זה חוץ לביתם באשר צביתם ודאי לא כיסו חצי פניהם. וכל זה פלא דהא הנצי"א מרשיע אשה העושה כן. ולא ראיתי מי שעמד בזה.

ואין לומר דמה שהתירו כחול כחול היינו בשיעור מועט בזה שהרואה אותה אינו

ליפות עצמה לצעלה. ומי שאמנם צריכה לכך היתה מופיעה לסעודת חתונה שלה עם איפור העינים ע"י כחל. ואילו היתה כל צביעת העין בכלל פריצות, וצח כשרה אינה משתמשת עם דבר כזה וצפרט היכן שהיא נראית לאינשי אחרים, לא היה ראוי לשבחה שמחמת יפיה אינה צריכה כחל, באשר כל צנות כשרות ג"כ אינן משתמשות עם כחל. ומצואר דודאי השתמשו בכחילת העין באופן ננוע ועדין.

ואם יראה מי שהוא לדחות שזה רק ככלה, ^{אוצר החכמה} הלא ע' רמב"ם הל' אישות פי"ג ה"ד שכתב וז"ל "וכן מחייבין אותו ליתן לה חכשיטיה כגון צגדי צעונים להקיף על ראשה ופדחתה, ופוך ושרק וכיוצא בהן כדי שלא תחגנה עליו", ולהלן ה"ח "המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין וכו' יוציא ויתן כתובה", וע' שו"ע אה"ע סי' ע"ג סע' ג' דינא דנתינת פוך לאשתו ומפרש שם בסוגריים שהוא כחול שחור. ומצואר דזה מצרכי האשה ממש שיהא לה פוך לצבוע עיניה ושרק לצבוע פניה. הרי לן עד היכן הדברים מגיעים.

וכן יש להוכיח שמותר לכחול, מהלכתא דחציצה לטבילה יו"ד סי' קצ"ח סע' ח', וז"ל המחבר "כחול שבעין אינו חונך ושחון לעין חונך, ואם היתה פותחת ועוצמת עיניה תדיר אף שחון לעין אינו חונך" עכ"ל, ומקורו מימרא דשמואל (מדה סו.) "אמר שמואל כחול שצחוך העין אינו חונך ושעל גבי העין חונך, אם היו עיניה פורחות אפילו ע"ג העין אינו חונך", ופרש"י "פותחת ועוצמת תדיר צין כך וצין כך אינו חונך, לפי שפריחתה מעצירתו ואינו עב על גבי העין ואין צו ממש. ליטנא אחרינא דמעו [פורחת היינו מורדת דמעו], שהדמעה מלחלת את הכחל ואינו חונך"

יודע שצבעה פניה ולו נדמה שהאשה יש לה יופי זה בטבע, ואה"נ דליתן כחול או סרק במדה הניכרת אסור כל שתלא כך לשוק, זה ודאי אינו, דבגמרא שבת (נה.) איתא מחלוקת אם איסור הכחול הוא משום לובע או משום כותב ע' אות ג' למטה. ולפי המ"ד דהוי משום כותב היינו משום שהיא עושה קווים ועיגולים סביב לעין (ע' לשון רש"י שזכיר בזה ג'), ופשוט דהוא דבר הניכר להרואה, דלא יתכן שיהא בדבר שאינו ניכר ואינו אלא יפוי בעלמא משום כותב. וכ"כ למ"ד משום לובע ע"כ מיירי בשיעור כזה, דלא יתכן דלפי צ' הטעמים דרך השימוש היה שונה.

- ג -

מעיקר שורת הדין צביעה קלה של העין אינה חורגת מדרכי הצניעות

ואין לישב כל הנ"ל בישוב פשוט, דהא לכוז עליו הנציא הוא כאשר נשים לובעות עיניהם אדום, ומשקרות הוא כמו סרק דהוי מראה אדום (וידוע דלפעמים אות ש' ואות ס' מתחלפין), והא דמותר בנוגע לצביעת העין הוא לכחול העין עם צבע כחול או ירוק אצל לא אדום. זה א"א לומר, דע' רש"י ישעיה שם שכתב בהדיא דמשקרות עינים היינו שצובעות אותן אדום או כחול.

ולכן נראה בדרך אחרת. והוא דלכחול העין היינו ליתן שיעור קטן של כחל על העין באופן שמתיפה העין אצל לא שנעשה העין כדבר הבולט, דבר זה הוא דרך נשים ואינו חורג מגדרי הצניעות. והנציא לועק על הני נשים ששמים הרצה והעין ניכר טובא מחמת צביעתו ועי"ז גורמות הסתכלות מבני אדם עליהן.

והנה יש כמה אופני צביעת עין שהם דרך נשים, ויש להוכיח שכלל אופן של צביעה אין איסור מעיקר דין חז"ל כאשר יבואר, ובלבד שיהא באופן הננוע ואינו בולט וכמו שכתבנו.

[א] עשיית קווים דקים סביבות העין בצבע קל: חדא מנייהו הוא כאשר

נשים עושות קווים סביב העין מבחוץ ע' לשון רש"י שם (נד:) ד"ה משום כותבת "שמוליכה מכחול סביב העין כאדם המוליך קולמוס סביב האות" עכ"ל. וכן מבואר ברש"י בדוכתא אחרינא ע' מועד קטן (ט:) "ת"ר אלו הן תכשיטי נשים כוחלת ופוקסת ומעצירה סרק על פניה וכו'" ופרש"י "כוחלת, נותנת כחול בין עיניה כדי שדומות נאים" עכ"ל. הרי שכתב שנותנת בין עיניה ומשמע דאינו ניתן על העור שעל העין. וכן מוכח להמ"ד (שבת נה.) דכוחלת בשבת חייבת משום כותב, דלא יתכן לומר כן א"כ עושות קווים ועיגולים סביב לעין וכמש"כ למעלה. משא"כ הנשים שעליהן לועק הנציא היו לובעות העין באופן שגרם השחרה לכל העין בכלל, והיא פעולה יחירה שנובעת מהבזל ורדיפת היופי שעליו קאמר קרא "והבזל היופי" ואינו כדי ליפות עצמן קצת, שהוא גם דרך נשים כשרות ולנועות ובתנאי שהוא בהמדה הנכונה.

[ב] צביעת תוכו של העין בצבע קל:

ונראה עוד דלהכניס צבע קל לתוך העין גופא אין איסור, דזה הוא שטח קטן ואין בכוחו להבליט העין כמו כאשר העור שמכסה כל העין והסביבה לצועין. [איברא דכנראה לא ידוע כהיום דרך צביעה זו שצובעין לובן העין מצפנים]. וע' בינת אדם סי' ק"כ אות י"ב שכתב בתוך דבריו "דכחול שצבעין הוא לנוי אצל מה שחזק לעין אינו לנוי" והוא

שפריחתה מעצירתו ואינו עז על גבי העין ואין זו ממש וכו' עכ"ל. ומצואר זהדיא דשמו הכחול גם ע"ג העין מצחוך ולכן כאשר פותחת ועולמת הדיר היא מעצרת מהות הלצע וגשאר מראה שאין זו ממש. וכבר הזכרנו שדבר זה הוזכר לדינא דיו"ד סי' קל"ח סע' ח'.

[ד] **צביעת** גבות העינים בצבע קל: יש שמשחירות גבות עיניהן קלת ומיפין עצמן בזה שמוסיפין יותר שחרות לשערות אלו. וע' במאירי מקואות (עמוד ז"ט) שכתב בתוך דבריו וז"ל "וכבר ביארנו באחרון של נדה וכו' שהלצעים, אין הלצע שבהם חליצה אפילו היו זו קלת ממשות, וכן נשים שנוצעות גבות עיניהן לנוי בסם הנקרא אל חנא-הואיל ולנוי הוא אינן מקפידות, אדרבה רונות בקיומן, וכ"ש אם אין שם ממשות שאינו אלא מראה לצד" עכ"ל. ומצואר שנהגו הנשים צימיו לצבוע גבות עיניהן להוסיף שחרות להגבות השחורות וליפות עצמן בזה. [וגבות העינים הם השערות שע"ג העינים מלמעלה, ע' ויקרא יד: ט' יגלח את כל שערות ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו וצתרגום גביני עינוהי. והיינו המזכר להלן ויקרא כא: כ' אלל מומין 'או גבן' ומצואר ברש"י שם דהיינו שערות שמעל העינים]. ולכאורה פשוט דכמו דמותר להשחיר גבות העינים ה"ה דמותר להוסיף שחרות לריסי העינים שהם מעט שערות בעלמא, והוא דבר הנפוץ צימיו, ע"י החומר הנקרא 'מסקרא'.

העולה מזה, דלשים לצע צמידה ממוצע וקלה בכל מקום שבעין, היה צימי חז"ל וצימי קדם דבר המקובל. והיינו לשים לצע סביב להעין כמו קווים דקים סביב העין (לעיל ס"ק א'), או לצבוע פנים העין - דבר

נכון, ומקור נאמן לדבריו לשון הגמ' דנדה (סז.) שהזכרנו בסוף אות א' דאיתא שם "אמר שמואל כחול שבתוך העין אינו חוץ וכו'" ¹²³⁴⁵⁶⁷ והוזכר דיו"ד סי' קל"ח סע' ח'. וכבר הזכרנו שמשמעות הגמ' שאין איסור לאשה לכחול עיניה באופן הנזכר. ומנאמי מקור מעניין דכחול שמים לפעמים בתוך העין. דהנה בקרא דירמיה (ד: ז') כאשר טוען הנצי"א על בני הגלות שעושים יותר מדי ליפות עצמם ולהדמות להנכרים אמר "ואת שדוד (אלו בני הגלות שדודים ועשוקים מאויזיהם) מה תעשי כי תלצשי שני כי תעדי עדי זהב כי תקרעי צפוף עיניך וכו'" עכ"ל. ונריך הסבר מהי "תקרעי צפוף (שהוא כחול ע' רש"י) עיניך", איזה קריעה ישנה בשימוש בכחול ופוף. ופירש הרד"ק וז"ל "ואמר לשון קריעה כי היא קורעת עיניה מרוב התמדתה לכחול אותם" עכ"ל. וכן הוא צפי' מהר"י קרא שם (ואולי זהו גם כוונת רש"י שם, אלל אינו מוכח). דהיינו דמרוב נתינת פוף צהעניים מתרחצים העינים ונראים כאלו נקרעו ונתרחצו. הרי לן שהיו נותנים הפוף לתוך תוכו של העין, ורק על נשים הן טען הנצי"א ששמו כ"כ פוף עד שקרעו עיניהם.

[ג] **צביעת** עפעפי העין (עור המכסה את העין) בצבע קל: ונראה עוד דככלל לכחול את העין דמותר הוי לצבוע עפעפי העין דהיינו העור המכסה את העין, דמוכח מגמ' דנדה (סז.) דכחלו העין צין ע"י נתינת הלצע בתוך העין וצין ע"י נתינת הלצע ע"ג העור המכסה את העין. דז"ל הגמ' "אמר שמואל כחול שבתוך העין אינו חוץ ושעל גבי העין חוץ, אם היו עיניה פורחות אפילו ע"ג העין אינו חוץ". ופרש"י "פותחת ועולמת הדיר צין כך וצין כך אינו חוץ, לפי

עיניה נאות, טרונות הן (עגולות). שמא אונת, נאות, כפולות (גדולות). שמא חוטמה נאה, כלום (סתום). שמא שפתותיה נאות, עבות. שמא נוארה נאה, שקוט הוא (קצר). שמא כריסה נאה, נצה (נפות). שמא רגליה נאות, רחבות כשל אווזא. שמא שמה נאה, לכלוכית שמה. אמר להן יפה קורין אותה לכלוכית, שהיא מלוכלכת במומין ושרייה (דהרי מלא צה דבר יפה) "עכ"ל הגמ'.

ובדברי חז"ל הללו מבואר דעינים גדולות ועגולות אינם יופי לאשה. ולפ"ז אם נשים עושות קווים עדינים סביב העין באופן שאין העין בולט כגחלת עגולה גדולה אה"נ דהוי יופי ואין דבר איסור מעיקר הדין, והיינו לכחול העין וכדברי רש"י במסכת שבת שהזכרנו לעיל. וכן אם מכנסת קצת נצה לתוך תוכו של העין, והיינו כוחלת דנוצר במסכת נדה. אולם אם אשה נוצעת כל מקום העין נצבע באופן שגראות כעגולים כחולים ירוקים או אדומים אין זה יופי וכנ"ל, והוא דבר שעושות נשים הרוצות להראות את עצמן, וע"ז נעק ישעיה הנביא שהנשים אז היו משקרות את עיניהן.

[ו] ענין הג"ל בנוגע לצביעת השפתיים: ולענ"ד כן הוא בשפתון (הנקרא ליפסטיק). אם אשה נוצעת שפתותיה באופן שגם אחר הצביעה הן נראות דק וארוך וכדרך שפתיים וכמבואר בגמ' דנדרים הג"ל וכן הוא בקרא דשיר השירים (ד: ג) "כחוט השני שפתותיך" הרי זה פעולת יופי ואין צו איסור. אולם המשתמשת בריבוי של נצה אדום עמוק המצליט השפתיים ונראות עי"ז כעבות הרי זה באמת להיפך מיופי, וזה בכלל נעקת ישעיהו על הנשים ששמות נצה על פניהן באופן דאינו מדרכי הנניעות. ע' מש"כ להלן אות ו' ד"ה

דאחשוב שאינו ידוע היום (לעיל ס"ק ז'), או לשים נצע קל על עפעפי העין (לעיל ס"ק ג'), או לנצוב גבות העינים (לעיל ס"ק ד'), וכלל כזה אין מעיקר הדין איסור פריצות, ואינם בכלל משקרות העין שעליה נוח הנציא. אבל לנצוב העין נצבע עמוק באופן שהעין בולט, והוא שינוי מראה גדול, יש בזה משס פריצות.

[ה] לפעמים איפור יתירה אינה מוספת יופי כלל, ורק גורמת ^{אוצר החכמה} שיסתכלו בה: ויש להוסיף להנ"ל דיש ענינים או שיעורים מופזרים שצנעם אינם מוסיפים יופי לאשה, ולא עוד אלא דאולי הם אפילו להיפך מיופי, ואעפ"כ נשים עושות כן מאחר דעי"ז ירגישו בהן בני אדם צין שאר הולכות בשוק. ואשה נהנית ומתרחצה מזה שירגישו צה ויסתכלו צה בני אדם. ודבר זה ניכר אצל שפלי הנכריות שלובשות בגדים מרושלות ואפילו מכנסיים קרועות ועס נקבים וחלולים והכל כדדי שיסתכלו בהן בני אדם]. וכל כזה אינו מדרכי הנניעות, שיסודו שלא להראות את עצמה. ואשה זו משתדלת שדוקא תהא ניראית.

והנה חז"ל הקדושים גילו לנו צכמה מקומות מה נחשב יופי לאשה ומה לא. ומדבריהם הקדושים יש לנו מאזוניים לדון אם איזו פעולה בכלל קישוט הוא ומותר, או הוא להיפך ובכלל "להראות" הוא וחורג מדרכי הנניעות. וז"ל הגמ' דנדרים (סו:): "ההוא דאמר לה לדביהו קונס שאי את נהנית לי עד שתראי מאוס (גירסת הצ"ח) יפה שצין לר' ישמעאל צר יוסי (דהיינו, דאסר לה הצעל להנות ממנו עד שתראה לריצ"י איזה דבר יפה שצגופה. וכעת באו לפני ריב"י) אמר להם שמא ראשה נאה, אמרו לו סגלגל (עגול). שמא שערה נאה, דומה לאיני פשתן. שמא

כשרות וננועות. למשל צאצאות המזרח קשטו עלמנן נשים לננועות וכשרות הרצה יותר מצאצאות המערב, ולא היה צוה חסרון דכן היה דרך המקובל בכדי שתמצא חן בעיני בעלה, וגם הננועות עשו כן, וכמו שזמן חז"ל קשטו עלמנן יותר ממה שמקשטות עלמנן היום. וע' תשובות המיוחסות להרמב"ן סי' קכ"ד בתוך הדברים "שאלה, מנהג הנשים השוכנות צאצאות הערביים שנוצעות ידיהן נצבע וכו' נצבע זה חוץ בטבילה או לא וכו' תשובה, יפה אמרתם שאין זה חוץ, וכן כתבתי אני בהלכות נדה שחיברתי וכלשון הזה כתבתי שם נשים שנוצעות שערותם לנוי מסתבב שאין חוץ דנוי הוא להן ואינן מקפידות להסירו לעולם, אדרבה חוזרות ומחדשות אותן תמיד לנוי וכו' עכ"ל. וכל זה בנוגע לנשים שנתגדלו במדינות המזרח שהעם מרבים בתכשיטין, אבל אם אשה מארצות המערב מתקשטת צריצוי תכשיטין כאחיותיה יושבי מזרח יש צוה חסרון לניעות שעושים כן להראות את עצמה ואין זה מדרך הננויות.

ולפי הנ"ל היה אולי מקום לומר כן גם בנוגע להסתירה שהקשינו למעלה באות א'. די"ל דיסעיהו הנביא דיבר בדורו שלא היו הננועות נוצעות עיניהן, ולכן נעק על אלו שנהגו להקל בזה, משא"כ בזמן חז"ל כבר כחלו העינים גם הננויות ולכן לא היה צוה חסרון. איצרא מסתפינא לומר ישוב בזה דנראה לענ"ד דמאחר דהתורה נחית היא אם ישעיהו הנביא נעק על ישראל על אודות נציעת העין, ולעקמו זו שמורה לדורות בכתבי הקודש, ע"כ דלעקה נחית היא, ולעולם אינו נכון ואינו מדרך מדת הננויות לעשות כן. ולכן יותר ניחא לי לישב הסתירה ע"פ מה שכתבנו למעלה.

וכעין השקפה זו וכו'. וכן כאשר משימות כחול בתוך העין עד שנראה כאילו נחרצו העינים ונקרעו וכפי שכתב הנביא ירמיה שהזכרנו, כל כזה אינו מוסקף יופי אמתית להאשה.

- ד -

שיעור הראוי לצבוע נמוד בדרך המקובל אצל הצנועין באותו דור ובאותו מקום

ונראה פשוט וזרור דכמו דמצואר צראשונים ובשו"ע או"ח ריש סי' ע"ה שיש אצרים החייבים בכיסוי ע"פ תורה או חז"ל (ונקראים דת משה או דת יהודית), ויש מקומות שלא נתחייבו בכיסוי מן התורה או מדרבנן אבל נעשין 'מקום שדרכו לכסות' ע"י שכן קבלו עליהם ננויות שדור, וכך היא הלבישה הנכונה לפי הרגשתן, (וכמו דאסור ללכת בזמן הזה בכפות הרגלים יחפות דנעשה מקום שדרכו להיות מכוסה), כן הוא בתכשיטין ובתמרוקי נשים. דכבר זכרנו בפנים הספר דאם תלא אשה בזמן האף בזמן הזה ודאי תחשב פרוצה הגם שצימי אצרהם אצינו הננויות ביותר הלכו כן, וכמו שרואים מזה ששלח א"א נזמים לרצקה ע"י אליעזר זקן ביתו. וכן הוא בשו"ע או"ח סי' ש"ג סע' ח' שבצבת אין ללכת בזמני האף, הא בחול יוצאין. ואעפ"כ בזמן הזה שאין זה מדרכי הקישוט ודאי פריצות היא להתקשט בדבר כזה. וכן הוא בנציעת הגוף - לא כל מה שהיה ראוי צימי קדם ולא כל מה שראוי בשאר דוכתי בעולם יש להחיר.

וזה נוגע לא רק להמין קישוט, אלא גם להשיעור הראוי בקישוט ובכחול, דתלוי מאוד לפי הדור, וזמה שנתקבל בדרך נשים

- ה -

המדה המומלצת בדורנו בנוגע לצביעת העין

ודע דדורנו שהפריצות נשא ראש והלניעות ירדה פלאים, מרגישים הרבה מהניצור הקרדי כלל, וגדולי ישראל העומדים בפרך לשמור על הפך שמן שנשאר לנו בפרט, שיש למעט בצביעת העין ככל שאפשר. ויש הרבה משפחות וגם הרבה קהלות שלמות בין בארץ ישראל ובין בחוץ לארץ שנשיהם וזנותיהם אינן נוגעות כלל בכל ענינא לצביעת העין. ובלי ספק הוא הדרך היותר בטוחה דדורנו דור שפל שרגשי הלניעות והעדינות אינן מנת חלקן, ועדיף להרחיקם ממקום הנסיון מכל וכל.

ובפנים הספר ניסיתי בע"ה להראות כמה מרוצה למנוע מצביעה זו כהיום, ובפרט שיש לחשוש שאם מתירים צביעה קלה, זה יביא לידי השחרה וצביעה בולטת. [וגם אזכיר שענין זה גורם קושיים גדולים כאשר אשה טובלת צליל שבת, ושז"א לה להשתמש באיפור מחמת איסור צביעה בשבת ע' או"ח סקי' ש"ג. וע"י ההשתמשות צריצוי גדול של איפור קשה לה לחזור לצעלה עם העינים והפנים חסרים כל הצביעה שתמיד מוסיפה להם. ואילו נהגה בחכמה של החכם הרואה את הנולד, לא היתה שמה צע צמדה מרובה כזו].

ולא כתבנו שצביעת העין אסורה מדינא, וכאילו ישעיה הנביא כבר אסר לנו כל מיני צביעת העין, כאשר אין זה אמת כלל כאשר ביארנו לעיל מהרבה ראיות ברורות, והאמת נר לרגלי ואין צרכה מנויה בעיוות

הדין. ובמקום זה כתבנו צוהירות יתירה שרק שימוש קל ועדין מותר, ויותר מזה לא רק דאינו בכלל לניעות רק דגם פריצות הוי. ומוצן מהפנים שעדיף לא לצבוע סביבות העין או עפעפי העין כלל, דכל זה נעשה בקל באופן מופרז. וכתבנו דמכל אופני האיפור הוי יפוי רסיסי העינים ע"י הוספת "מסקרא" העדין ומומלץ מכולם כאשר אין איפור זה משנה צורת הפנים ואינו מצליט ביותר את העין ועיקרו להוסיף יופי ע"י הכהת צבע הרסיסים. אולם גם צוה אפשר להפריז על המדה ולהצליט העין וזה אסור וכלל ומסקרות העין. ועוד הזהרנו דגם באופן המותר אינו מותר למעשה אלא"כ רצני המקום מתירים צפועל וגם שדרך נשים כשרות שצאותו מקום הוא להשתמש בצביעת העין קל הזה.

ולאחרונה שמעתי בשם מרן הגאון הגדול ר' שמואל הלוי ואזנר שליט"א שהורה שצנות צלתי נשואות לא יצעו עיניהן כלל. וזה כולל גם צנות שהגיעו לגיל הנשואין דס"ל דאין להניח פתח בענין זה כלל דדור שלנו, עכ"פ בנוגע לצתולות. ועדיין לא נחזררה לי אמיתות השמועה. ובנוגע לנשואות שמעתי דס"ל, שאם הצעל אומר שהוא צדווקא רוצה שאשתו תשמש עם צבעי העין, אז יש לה לעשות כן באופן נוע ועדין. וכאשר נשאל הגאון שליט"א אם ס"ל להתיר לנשואות רק בתוך הבית ולא צרשות הרצים או דמותר להן בכל מקום, השיב שאם הצעל רוצה שאשתו תראה יפה ע"י צביעת העין באופן הנ"ל יש להתירו גם מחוץ לבית, דגם זה הוא מצרכי הצעל. וע' בצירור נקודה זו דדברי מרן הגאון שליט"א בשו"ת שצט הלוי ח"ו סי' ל"ג אות ב'.

- ו -

[אוצר החכמה]

הדרך המעולה ביותר - מעט איפור
באופן שנראה כאילו הוא היופי
האמיתי שלה

ועוד רגע אדבר, דהנה צפנים כתבתי שהדרך
המעולה איך שתתמש אשה באפקט
נצב הוא שתתן האשה רק קצת באופן שלא
ניכר להרואה שהשתמשה בנצב, ואדרבה יחשבו
שזה היופי הטבעי שלה. וע"פ ענייני צניעות
היא המעולה מהכל, דכל שלא ניכר לאחרים
השתדלות האשה להוסיף יופי מה טוב. ודבר
זה שמעתי מכמה נשים לנועות וחשובות,
וכנראה הרבה גם מחנכות את בנותיהן שאם
משתמשות באפקט שישתמשו באופן זה.

ואמרתי להציא סמך לדבריהם שגם בזמן
חז"ל היה הדרך כן. דהנה
בכתובות (י.) הזכירה הגמ' המחלוקת בין צ"ש
וצ"ה אם אומרים כלה כמות שהיא ומטעם
"מדבר שקר תרחק" או כלה נאה ומקודה
ומטעם "קנה מקח יסבחונו צעיניו" [ואפילו
בעורה יש לפרש דבריו שהיא נאה צמעה
או שחוט של חסד משוך עליה וכרש"י שם,
ע' צ"ש אה"ע סי' ס"ה ס"ק צ' צ"ש
הפרישה]. ואח"כ מציא הגמ' "כי אחא רב
דימי אמר הכי משרו קמי כלחא צמערבא (כך
שרו לפני כלה בארץ ישראל) לא כחל (אינה
נריכה כחל) ולא שרק (נצב המאדים את
הפנים) ולא פירכוס ויעלת חן (קליעת שיער,
זו לא כחלה ולא שרקא ולא פירכוס והרי
היא יעלת חן - רש"י)".

ומשמעות הגמ' שלכל כלה וכלה שרו "לא
כחל וכו'". והוא תמוה, דאם
באמת שימשה בכחל ושרק וניכר על פניה
ששימשה בהם הוי שקר מוחלט לומר להיפך
וגם הוי בגדר לועג לרש, דהיא יושבת כאן

ופניה נצועים בכחל ושרק ומשתמשים אותה
שאינה נריכה ואינה משתמשת צדצרים כאלו.
ולכן נראה, דהכלה גם כשהשתמשה בהני
נצעים עשתה כן צמדה שלא היה ניכר עליה
שהשתמשה בהם. ולכן שרים לפנייה "לא כחל
ולא שרק וכו'" בין אם לא שימשה בין אם
באמת כן שימשה, דלא ניכר לעין הרואה
ששימשה בהן. הרי לן דכן היה דרכם לכה"פ
בארץ ישראל.

ועוד אמרתי להציא סמך נפלא לזה מדברי
הירושלמי שבת פרק כלל גדול (נא.).
דשם מצאנו הירושלמי כל מלאכה ומלאכה
מהל"ט מלאכות. וצנוגע למלאכת מלצן איתא
בירושלמי וז"ל "הדא איתתא דשרקא אפה
[חייבת משום מלצן]" דהיינו אשה שנותנת
שרק על פניה ע"ש צמפרשי הירושלמי.
ולכאורה תמוה טובא דלכאורה שרקא היינו
נצב אדום ומלשון שורקא דהוי ענבים אדומים.
וכן כתב רש"י שבת (נא.) ד"ה שרק. וא"כ
איך יתכן שהוספת נצב אדום לפנייה יהא צו
משום מלצן ולא משום נוצע. הא היא מוסיפה
נצב לעור פניה והוא מעשה נביעה. וראיתי
בפירוש הירושלמי למרן הגאון ר' חיים
קניבסקי שליט"א דמייירי שאשה נתנה על פניה
רק מעט נצב בעלמא בכדי שמראה פניה
יהיה טבעי ושתהא נראית כפי שהיא נראית
כאשר אינה עייפה וחלושה וכדומה. ודעת
הירושלמי שכל שמחזירים לעור הגוף את נצבו
הטבעי וכפי שצריך להיות בכלל מלצן הוא,
שגם כל מלצן מחזיר מראה הצד למצבו הטבעי.
[אבל דעת הצבלי היא שמלצן הוא המחזיר
הנצב לאיתנו ע"י הסרת לכלוך אבל כל שנותן
נצב מחדש נוצע הוא ולא מלצן].

הרי לן דהירושלמי נקט דסתמא דהמעביר
שרק על פניה הוא רק להחזיר מראה

ולשלמות הדבר אזכיר עוד דברי רש"י המעוניינים מאוד עה"פ "ומורק ושטף צמים" (ויקרא ו: כא) הנאמר בנוגע להגעלת כלי מזליעת נותר שצדפותיו. ופרש"י שם וז"ל "ומרק, מלשון תמרוקי נשים, חשקוריר צלע"ז עכ"ל. ולכאורה יפלא לדמות תמרוקי נשים שהם לכאורה הוספה ויפוי להעור, להגעלה שהוא ענין של פליטה והסרת בליעות. ומשמע מזה דלדעת רש"י סתם תמרוקי נשים היו סבונים המטהרים ומעדנים הבשר, ומוציאים היופי הטבעי הטמון מהם, ולא כל הדברים שמוסיפים וטחים על העור מלמעלה.

- ז -

הדרך הגרוע ביותר - כל כך צבע עד שהצבע משנה מראיתה לגמרי

ורחוק מאוד מדרכי הנגיעות הוא מה שיש שמשמטמות בצבע צמדה גדושה עד שהן משנות כל מראיתן צוה. ואי לאו דיש באמת נשים העושות שטות כזו לא היה כדאי להזכירו, אבל מאחר שיש שאינן רואות החסרון בדבר זה אמרתי להעתיק מאחד הראשונים מה שכתב על אשה שעושה כן. דהנה צבראשית (לח: טו) מבואר דלא הכיר יהודה את תמר כשראה אותה יושבת צפתת עינים על הדרך הגם שהיתה כלתו, וכתב "ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה" ופרש"י בשם חז"ל שעכשיו פניה מגולין וכדרך זונות, ורק בהיותה צביתו היתה לנועה כ"כ עד שתמיד כסתה פניה, ולכן לא הכירה דמעולם לא ראה אותה. חולם האזן עזרא מציא פירוש לפי פשוטו של מקרא דעכשיו כסתה פניה, רק שעשתה כן בצבעים, שנחנה כ"כ צבע על פניה עד שנשתנה מראיתה לגמרי, וע"ז כתב האז"ע "והמפרש כי כסתה פניה צמיני צבעים והציא

הטבעי ותו לא דכן הוא דרך איפור נשים - ליתן על עור הפנים כמות כזו שמראה הפנים טבעי בעלמא, ולא ליתן כ"כ עד שניכר שהוסיפה מעל לטבעו של העולם. [והנה סמוך לזה איתא שם בירושלמי שהמאדים אודם השפה חייב משום לובע. ומאחר דחייב משום לובע ולא משום מלצן ע"כ שהעושה כן מאדמת השפה יותר מאדמימותה הרגילה, ולכן יש בזה משום לובע. והיא פעולה שאשה עושה כדי להתיפות על צעלה וכדומה, ולנורך זה היא מאדמת השפתיים יותר משיעורם הטבעי, ולכן יש בו משום לובע ולא מלצן. וכל זה אינו סתירה למה שמבואר ברישא דהירושלמי בסתמא דהמעציר סרק על הפנים עושה כן בשיעור כזה שהוא להחזיר לה מראה הטבעי ותו לא].

ובעין השקפה זו ראיתי בספר קצות השלחן סי' קמ"ו ס"ק כ' סוף ד"ה וצבע שפתיים שכתב וז"ל "וגם לנשים כשרות שאינן לובעות אלא בחול יש להעיר מילתא דמסתברא, דאינו מותר רק ללבוש קצת השפתיים להחזיר להם מראה שפתיים טבעיות שהן אדומות כטבע אדם צריא, והן כמראה השני כלשון המקרא (שיר השירים ד') כחוט השני שפתותיך. ושני אינו אדום הרבה [דיש אדום ממנו וכלשון המקרא (ישעיה א: יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כזמר יהיו, ששלג לבן יותר מזמר וכגמ' (שזועות ה:) בהרת עזה כשלג שאת כזמר לבן, כן תולע אדום יותר משני, ולכן אם החטאים כשני שאינם אדומים כל כך אז כשלג ילבינו ואם יאדימו כתולע אז כזמר יהיו שאינן לבן כמו שלג] אבל ללבוש השפתיים כמראה אדום חזק יותר מכפי הטבע ולנחל כן לשוק לאו שפיר למיעבד הכי, ודי למצין" עכ"ל.

- ט -

היופי המדומה של צביעת הפנים
וזרוע התחתון והידים בחום עמוק

והנה כהיום יש מושג של יופי צמה שעור
הפנים והידים הן לצבעות צלצע חום,
להראות כאילו ישבה האשה צממם על שפת
הים כחודש ימים וששזפתה השמש. והדברים
הגיעו לכך שנשים הנתפסות צענין זה
משתמשות יום יום צנול או צאצקה צלצע
חום בכדי שכסילאו מן הצית יהיו פניהם
והפרק התחתון של הזרוע והידים לצבעות
תמיד צלצע זה. ואם אחרי כמה חדשים ילאו
פעם צלי הצצע יהא הדצר להם לצושה וכלימה
שיכירו כל רואיהן מראה פניהם האמיתי. והגם
שחושבות נשים אלו שזה יופי, ועושין כהנ"ל
מראון עצמן, המציאות היא שהן כמו אסורות
באזיקי צנול, שלא לצאת מפתח ביתן עד שצצעו
עצמן והפכו מראה עור פניהן וידיהן מלבנתו
הטבעית לחום הנ"ל. והנסיון הורה שילך הרע
זה מציא את האשה גם לידי פריצות של פתיחת
חלק העליון של החזה להראות שגם שם היא
צבעה צלצע חום, כאילו היא אשה גבירה
היושבת כל היום צממם. וצ"ה דדרך כלל אין
נשים חרדיות נתפסות צענין זה. אבל אחשוב
שכדאי הדצר להסביר מה אינו נכון צזה שלא
יתפסו הנשים באחד הימים בגירוי הילר,
שכידוע הוא מתגבר בכל יום עם המלאות
ורעיונות חדשות.

- י -

נגררים אחרי דעת העמים על יופי
ובדומה, והרבה פעמים אינו יופי כלל

ובאמת כל ענין יופי זה שגעון הוא
מעיקרא, ונלמד מדרכי העמים
אשר אנחנו שוכנים בחוכם, דאליצא דאמת

ראיה מצחו, הצל הוא, כי אין מציאים ראיה
מן השוטים, גם נכון הוא מה שדרשו רבותינו
ז"ל שהיתה נזועה צבית חמיה" עכ"ל. הרי
לן דאמתו מפרש היתה לו צת שהיתה נזמנת
צצע על פניה עד שלא היו מכירים אותה,
ועליה כתב האבן עזרא "אין מציאים ראיה
מן השוטים" דלעשות כן מעשה שטות הוא.

- ח -

זהירות - שלא תתרגל בזה
בצביעה יתירה

ואמרת לנצח הרהורי לצי. דלפעמים צת
נתחנכה ללבוש צלניעות וצחן יהודי
ואינה מלומדת כלל להשתמש באצקה צצע,
באשר החן הטבעי שנתן הקצ"ה לצת די והותר
לה. אולם קורה שעכ"ז כאשר היא הולכת
לפגישה לשידוך היא צריכה לפעמים ליתן קצת
אצקה על פניה היות והיא עייפה או מפחדת
מהענין וכדומה וצריכה קצת תוספת צצע.
וצעם אין שום עוול צזה כלל וכלל. ואדרבה
עליה לעשות השתדלות שתתראה יפה. ואם
יש צורך לזה אז מעשה כן. אולם אחרי זה
צריכה הצת חינוך מחדש לדעת שגם אם
משתמשת באצקה מ"מ יותר מקצת צצע אינו
מדרכי הצניעות. נמצא שהפרישות מכל ענין
זה לפני שנתבגרה נעשה לה למכשול כעת,
דהלא אין לה חינוך כלל צענין זה. ולזה צריכה
האם לראות שהצת תלא צלום מהשידוך והכל
יהא צמדה צמשקל וצמשורה. וכבר כתבנו
באות ו' שהכלל שיש למסור להצת הוא, שכל
שניכר עליה שמשתמשת צלצע אין זה כ"כ
יפה, ומשתדל להשתמש צמדה שיועיל להוסיף
לה חן אבל לא שיהא הצצע ניכר עליה, ואדרבה
יתשבו שזהו צצע שלה הטבעי ולא אצקה
וכדומה. וע' מש"כ לעיל סימן ס"ה אות ה'
צענין שמירה מפריצות צנוגע לבלה.

הדרכים הנדבקים להפנים עד שנתמלא זיעה, וכדמשמע ממה שכתב שאפשר להעבירו צמעט מים ומעט מרחץ וזה א"ל בלציעת עור הפנים. **ועוד** איחא צמדרש צראשית (יח:ה) "אמר רבי חגי בשהה שעלו ישראל מן הגולה נתפחמו פני הנשים מן השמש והניחו אותן (בעליהן) והלכו להם ונשאו נשים עמוניות, והיו (הנשים) מקיפות את המוצא וזכות, הוא שמלאכי אומר (מלאכי ז') וזאת שנית תעשו (צראשונה דצקו צנכריות בשיטים צערבות מואצ וזאת היא פעם שניה - מתנות כהונה) וכו'" עכ"ל. הרי לן עוד פעם שחוס עמוק שנעשה מחמת השמש אינו נחשב כיופי. וגם זה אפשר לדחות דמיירי צחוס עמוק מאוד קרוצ לשחור וכלשון נתפחמו פני וכו'. ועכ"פ מקרא דשה"ש ודאי דיש ללמוד שזיפת שמש עמוק הוא צעלם ההיפך מיופי.

וכן מבואר צ"צ (טו:) דאיימי שם קרא דמבואר ביה שהיו לאיוצ שלושה צנות יפות תואר ונתן להן שמות המשצחות אותן בטוב מראיתן. ומבואר בקרא דשם השלישית היתה קרן הפוך. ומתחלה פי' הגמ' שהכוונה לקרנא דקרב (ופרש"י מין חיה וקרניה משחירין כמו צבע עכ"ל, ולכאורה כוונתו דצעלם קרנות החיה היו לצנות כצבע שאר קרנות אלא דנראות כהושחרו ע"י צבע הניתן עליהן). ומדחה הגמ' "מחייבו עלה צמערצא קרנא דקרב לקומא היא". פי' דמאחר דלצן שהושחר מראה גרוע הוא לא יתכן שאיוצ יקרא לצת בשם זה לשצח עי"ז את יפיה, ע"ש בהמשך הגמ'. ועכ"פ מבואר שמראה לצן שהושחר כאילו ניתן עליה צבע, אינו מראה יפה ואדרבה נחשב לקומא.

וע' פרקי דרבי אליעזר ריש פכ"ד וז"ל "צרך נח וצניו שנאמר (צראשית ט') ויצרך אותם

חוס ציותר ושחרות כזה אינו מראה של יופי כלל. ע' קרא דשיר השירים (א:ו) "אל תראוני שאני שחררת שזפתני השמש" ופרש"י "אל תראוני, אל תסתכלו בי לציון. שאני שחררת, לפי שאין שחרותי וכיעורי ממעי אמי אלא ע"י שזיפת השמש, שאותו שחרות נוח להתלצן כשיעמוד צלל" עכ"ל. ופשוט שלא כיוון הפסוק לשחרות גמורה כמו זה של בני חס, דשחרות כזה לא יתלצן לעולם גם כאשר יעמוד צלל. אלא מיירי צחוס עמוק כהנגרם משזיפה ממושכת בשמש, שגם זה בשם שחור יקרא. ומבואר בקרא דשחרות כזה אינו צגדר יופי כלל, ואדרבה נחשב כציון, וצחמת לצינות העור צדרך ממוצע היא היופי של אשה ע' להלן אות י"א.

ואין לדחות דקראי דשיר השירים משל הן להקשר צין השכינה וכנסת ישראל ואין ללמוד גדרי יופי מפסוקים אלו, דאין הדבר כן, ע' גמ' דצרכות (נד.) דלמד מקראי דשה"ש כל ענינא דשער צאשה ערוה וקול צאשה ערוה וכדומה. וכן צדין, דאין מקרא יואל מידי פשוטו, וגם המשל שצמגילה הוא מיופי האשה ואוהבה, ורק הנמשל הם השכינה וכנסת ישראל, וכן פשוט.

וע' מדרש שה"ש על האי קרא דאל תראוני שאני שחררת וכו' וז"ל "ועוד ישראל אומרים לאומות העולם, נאמר לכם למה אנו דומין לצן מלכים שינא למדצרה של עיר וקפחתו החמה על ראשו ונתכרכמו פניו, נכנס למדינה, צמעט מים ומעט מרחץ מן המרחצאות נתלצן גופו וחזר ליופיו כמו שהיה וכו'" עכ"ל. הרי לן דגם מראה חוס עמוק שנעשה צומן שחמה צוערת צצר אינו חוס של יופי. איצרא דיש לדחות דכוונת המדרש אינו לחוס שריפת העור רק לשחרות הנעשה מאצק

(האדום ציותר) והלצקן (הלצן ציותר) והקפת (ארוך מאוד ודק) והנגס והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים פסולין באדם וכשרים צבהמה"הרי לן דלצנונית ציותר הוי מוס, מ"מ להיות מלוצן צדרך ממוצע הוי מעלה ויפוי לאדם, ע' נדה (לא). "אחרונים (ג' חדשים אחרונים של העיצור) יפה לאשה ויפה לולד שמחוך כך נמצא הולד מלוצן ומזורז" עכ"ל. וכן מצואר מגמ' דכתובות (נט:) "הרואה שילצין את צמו יאכילנה אפרוחים וישקנה חלצ סמוך לפרקה" עכ"ל, ומוכח דלצנונית יופי הוא. והו גס פשוטו של מקרא דשיר השירים (ו:י) "מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלצנה צרה כחמה וכו'", והכוונה ציפה כלצנה הוא צלוצן דלהכי נקרא לצנה. וכמוצן דרך נשים הוא להוסיף קצת אדום להלצן כשיש צורך בכך, דהיפוי השלם הוא כאשר יש קצת מראה אדום צמוך הלצן, ע' שבת (נא).

העולה מזה, שכל ענין זה של צביעת העור באופן זה צלצע חוס עמוק דבר צטל הוא מעיקרא. ובהיום קונים גם מטות עם נורות צהירות כדי לשזוף העור של כל הגוף וליתן להעור מראה חוס עמוק. ויש שמאדיקים הענין דהוי גס רפואה להגוף. אולם כפי הנשמע יתכן דהאמת היא להיפוך מזה. ואיך שיהיה חבל על צוצו הזמן וצוצו הכסף הכרוך צהצל הזה. וראה עד היכן העבודה זרה של יופי המדומה מגיע.

- יב -

לצבוע העין בצבע המתקיים זמן רב
הוי חשש ד"כתובת קעקע"

ואמרת להזכיר עוד הלכה חמורה צנוגע
לצביעת הפנים. והוא דהיום יש

אלוקים צמתנוחיהם והנחילם את הארץ. צירך לשם ולצניו שחורים ונאים, והנחילם את כל ארץ הנושבת. צרך לחם ולצניו שחורים כעורב, והנחילום חוף הים. צירך ליפת וצניו כולם לצנים ויפים, והנחילום מדבר ושדות" עכ"ל. ומצואר לכאורה שצין שחור (אצל לא שחור כעורב) וצין לבן שניהם טובים. ולשם ניתן צצע שחור ונחשצ נאה וליפת ניתן צצע לבן ונחשצ יפה. איצרא אפילו אם כן הוא שיטת הפדר"א, מ"מ שיטת חז"ל צרוב מקומות אינו כן. ע' צפירוש רד"ל אות ג' דהמקור למש"כ הפדר"א דשם נתצרך צ"שחורים ונאים" הוא קרא דשה"ש (א:ה) שחורה אני ונאווה. אולם ע"פ עיקר דרך חז"ל ציאור הפסוק הוא כפירוש רש"י שם חז"ל "אל אקל צעיניכם אף אם עוצני אישי מפני השחרות שצי, כי שחורה אני ע"י שזיפת השמש ונאווה אני צחיתוך אצרים נאים, אם אני שחורה כאהלי קדר המשחירים מפני הגשמים שהם פרוסים תמיד צמדצרות, קלה אני להכבס ולהיות כיריעות שלמה" עכ"ל. הרי לן דהשחרות הלזו נחשצ כחסרון ולא כמעלה. ואולי יש לפרש גם צהפרקי דר"א דכוונתו לשחרות קל שנקרא שחור מול הלצן של צני יפת, ואינו שחור אמיתי. וכן צ"ל דהלצן של צני יפת שנחשצ כיופי אינו לבן אמיתי רק לבן הוא מול השחרות של צני שם דע' צאות הצא שצצע לבן אינו יופי לבן אדם. ולפ"ז אין מדצרי הפדר"א סתירה להנ"ל.

- יא -

שני הפכים - עור צבוע בחום עמוק
ועור לבן ביותר, הרי הן להיפך מיופי

והגם דגס לצנונית ציותר אינו טוב, ע' לשון
המשנה צכורות (מה:) "הכושי הגיחור

אופנים לנצוב סביבות העין בצבע תמידי שמשקיעים אותו תחת העור ועי"ז המראה מתקיים לימים רבים דהיינו כשלוש שנים. וזוהי יש חשש חמור שעוזרים על הלוא דכחוצת קעקע דכתיב בקרא (ויקרא יט: כח) וכחצת קעקע לא תתנו בכס אני ה', ואם אינו חסור מן התורה באופן זה, ודאי הוא לכה"פ איסור דרצנן כאשר צירר בארובה בספר היקר מגילת ספר על או"ח ויו"ד חלק יו"ד סי' ט"ז ושו"ת להורות נתן ח"י סי' ס"ד. ועיקר הנקודות בזה כבר שטחו לפנינו שני מחזרים אלו והם:

חדא, הגם דהלוא כולל נציעה בצבע ושריטה בעור להצליע הצבע תחת העור, אין הקפדה איזה קודם, הכתיבה או השריטה, וכמבואר בצ"ח יו"ד סי' ק"פ וכן פסק הש"ך שם ס"ק א'. והגם שהרמב"ם פ"ג מעצו"ז הי"א הזכיר שריטה לפני הנציעה והריצ"ן מכות (כא). הזכיר הנציעה ואח"כ השריטה מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דהעיקר הוא שיהא שם נצב ושהנצב יהא נבלע תחת העור באופן שמתקיים ימים רבים. ופשוט שאם שניהם נעשים צבת אחת וכפי שהמכשירים עושים כהיום ג"כ יעבור, מאחר דסוף סוף נותן נצב ומצליע הצבע תחת העור באופן שיתקיים.

שנית, דהגם דלדעת הרע"צ צמכות (פ"צ) והסמ"ק מצוה ע"צ והסינוך מצוה רנ"ג האיסור דכחוצת קעקע אינו אלא צמכות אומיות, לשון הרמב"ם בפ"ג מהל' ע"ז הי"א אינו כן, וס"ל דחייב על כל צורה שיהיה הגם שאינו כתב. וכן הביא שו"ת להורות נתן מהראצ"ד צביאורו לתו"כ פרשת קדושים פ"ו והתוס' שאנן שם דהוי כחוצת קעקע גם באינו כותב אומיות.

שלישית, לדעת היד הקטנה והמשנה חכמים צעין לשיטת הרמב"ם ודעימיה עכ"פ שיהא להצורה איזה משמעות כחמונה או ציור אצל דעת המנחת חינוך מצוה רנ"ג אינו כן דס"ל דצורה שכתב הרמב"ם כולל גם שריטה בעלמא או אפילו נציעת איזה שטח של הגוף גם באין לו שום משמעות. נמצא דלפי הרמב"ם וע"פ דרכו של המנ"ח תעבור האשה צנד"ד באיסור דאורייתא הגם שלכאורה לכחול העין הוא דבר שאין לו שום משמעות. ויש להוסיף לזה, דדעת כמה ראשונים והרמב"ם בכללם דלכחול העין צמכת חייב משום כותב וכדעת הירושלמי פרק הזורק דס"ל דהוי כמצייר צורת העין סביב העין ע' רמב"ם פכ"ג מהל' שבת הי"ב. ולדבריהם נראה דנד"ד הוי בכלל צורה שיש לו משמעות ויתחייב גם לדעת היד הקטנה והמשנה חכמים. ולא עוד אלא דאיסור דרצנן ישנה לכל הדיעות גם באין לו שום משמעות, וכדמוכח מסוגיא דמכות (כא). די"ש מ"ד דאיסור מדרצנן להניח אפר מקלה ע"ג מכחו דנראה ככותב כחוצת קעקע (ואנן קי"ל כרצ אשי דמכתו מוכיח עליו), ומוצן דצמכה אין שום צורה או משמעות כלל. ומבואר דעכ"פ מדרצנן יש איסור בכל גוונא.

רביעית, מצד אורך הזמן שיתקיים הכתב או הנציעה, שצנד"ד יעמוד כשלוש שנים אצל לא לעולם, גם מצד זה קשה מאוד להקל, וצפרט בנוגע לאיסור דאורייתא, דהגם דרש"י פ' קדושים כתב שהכתב קיים לעולם דו"ל דויקרא (יט: כח) "וכחוצת קעקע כתב המחוקה ושקוע שאינו נמחק לעולם שמקעקעו צמחט והוא משחיר לעולם" עכ"ל, וכ"כ הריצ"ן צפירושו להמשנה מכות (כא).

מ"מ לדעת הנמוקי יוסף צמכות שם אם מתקיים זמן ארוך מספיק לחיובא ואפשר שזה בכלל לעולם שכתב רש"י. ועכ"פ ודאי דלכו"ע יש עכ"פ איסור דרבנן כשקיים זמן ארוך אבל לא לעולם דהא הגמ' דן לאסור אפר מקלה על מכהו, ופשוט שזה לא יתקיים לעולם. וכן הוכיח בספר פתשגן הכתב מההיא דאפר מקלה. ולאו כל זה ודאי דחייבים להזהר^{הרבנישמן} ^{אוצר החכמה} צענין זה וכדהוכיחו צמישור צספרים המזכרים.

ובדברי המגילת ספר חיו"ד סי' ט"ז ושו"ת להורות נתן ח"י סי' ס"ד שאוסרים ענין זה כן הורה מרן צעל שצט הלוי ח"י סי' קל"ז וז"ל בתוך דבריו "וגם מסקנתו נכונה דעלינו להחמיר בצורת יפוי קעקע שעושים נשים למעלה מעיניהם אי צעית אימא מטעם סרך איסור כתוצת קעקע עצמו, ואצ"ל כי מעשה שתן הוא, וידוע מה דאיתא צמ"ר כי דברים כאלה היו גורמי חורבן בית המקדש" עכ"ל.

^{הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה}
 לבושה של תורה - ב פלק, פסח אליהו בן אברהם צבי עמוד מס : 169 הודפס ע"י אוצר החכמה